

Esė

Aušo liepos liūtis nupraustas rytas – gaivus ir drėgnas, netekęs elektros krūvio ir įtampos, išsimagnetinęs, kaip reta sekmadieniams. Rytas be tingaus snaudulio, be alsaus, visas ertmės – akis, ausis, burną – užlipinančio tvankumo vatos. Nakties liūtis išskalavo beržų lapuose nusėdusiais dulkes, atskiedė vidurvasario kaitrą, užgesino nerimo gaisrus, bet taip ir nepašalino, neišplovė lipnių prisiminimų nuotrupų. Jų seniai bandau atsikratyti, bandau įkurdinti kokioje tamsioje palėpėje, tvirtai užremti duris, kad nedirštų, nepajėgtų išsiveržti. Jokiais pavidalais: agonijos apimtos mamos akių, gležnučio, taip ir nepradėjusio kvėpuoti ką tik gimusio kūdikio kūnelio, niekinančių pirmosios mokytojos žodžių, su viskuo susitaikiusios krikšto mamos ramybės. Ir dar daugybės realių, praeities šmėklų, iš kurių pamažu, kaladėlė po kaladėlės, detalė prie detalės susidėlioja dienų dėlionė.

Labai dažnai atrodo, kad tos kasdienybės smulkmenos ir yra pačios svarbiausios. Smulkmenos susirikiuoja, susiklijuoja į reikšmingas, nepakeičiamas „stambmenas“. Smulkmenos tampa esmiškais gyvenimo – buities ir būties – branduoliais. Draugė skundžiasi, kad su vyru visada pykstasi dėl smulkmenų. Labai gerai, – raminu. Pykčius dėl smulkmenų šeimoje galima ir pateisinti, ir suprasti. O ir pykčiu smulkių ginčų nelabai pavadinsi. Tai tik apsikeitimas nuomonėmis, savų pozicijų išsakymas. Juk dvi asmenybės niekada netaps vienu be vienos kurios nors sunaikinimo, visiško jos erdvės – ir fizinės, ir mentalinės – užurpavimo. Draugė raminu: mes taip pat pykstamės tik dėl smulkmenų, nes dėl svarbiausių dalykų jau seniai susitarėm. Dėl svarbiausių nesipykstam niekada. Jeigu dėl jų nebūtume sutarę, drauge negyventume du dešimtmečius. Menkai tenuraminu jos nerimą. Ir paguodos ji manyje neranda. Bet guosti ir nenoriu.

Kartais nekalta paguoda pastūmėja nuo kalno savigailos akmenį. Jis pasileidžia nuo viršūnės, o tu stovi kaip Sizifas ir beviltiškai stebi, kaip jis, visus fizikos dėsnius įrodydamas, ritasi žemyn. Ir tada jau pasirodo, kad tavojoje patirčių istorijoje – vien negatyvas. O aš mėgstu pozityvą. Mėgstu baltą spalvą: baltą liūdėsį ir baltas sukneles, baltąsias eiles ir baltąsias naktis. Ir baltąjį vyną (*in vino veritas*). Galbūt dėl to vengiu visokių sufijų, daktarų ir psichiatrų, patariančių, kaip gyventi, kai kasdien tau į nugarą kvėpuoja mirtis. Kai venomis teka chemoterapijos preparatais atskiestas kraujas, kai guli inkšdama lyg šunytis, nenori klausytis jokių išvedžiojimų ir apgaulingai optimistinių istorijų. Apie naują požiūrį į gyvenimą, apie seno pabaigą ir naujo pradžią, apie dieną, kuri gali būti paskutinė. Kiek teko bendrauti su vėžininkais, negirdėjau kalbant apie paskutinę dieną. Visi tvirtino, kad tikisi gyventi dar ne vieną dieną. Mėnesį. Metus. Dar daug darbų nenuveikta. Dar tiek daug svarbių įvykių laukia ateity, kuriuose būtinai privalome sudalyvauti. Sudalyvauti dar šiame erdvėlaikyje, ir kūnu, ir siela. Kai kurie iš pasmerktųjų atrodo gyvesni už gyvus ir sveikus. Jų akys žiba, jie mielai leidžiasi į pokalbį su pirmą kartą sutiktu žmogumi. Kai kurie net tampa artimesni už giminaičius. Skambina, rūpinasi, džiaugiasi. Vėžininkai ko gero vieninteliai iki galo pasinaudoja vilties ir tikėjimo teise, o netikėjimą palieka sveikiesiems. Tiems, kurie viskuo abejoja, viską neigia ir kritikuoja.

Ši liga geriausiai ištestuoja tikėjimo tvermę, draugų nuoširdumą ir darbdavių žmogiškumą. Suteikia dvasios stiprybės net atimdama fizines jėgas. Kai ką atima. Šį tą ir dovanoja. Praradimai ir atradimai išsirikiuoja šalia kaip kredo ir debeto balansas. Tomis juodomis dienomis, kai *docetakselis* prislopina ne tik kaulų čiulpus, bet ir visas gyvybines funkcijas, kai nelieka jėgų ne tik atsikelti, bet net tysant lovoje skaityti, labiausiai tinka vidiniai filmai. Dialogai ir monologai. Su savimi. Su giminės moterimis, kurios augino ir auklėjo, glostė galvą ir „šventino“ rykštele (juk apie vaikų apsaugos nuo smurto įstatymus niekas ne tik

girdėjęs, bet ir sapnavęs nebuvo, ir smurtu rykštelės nevadino). Deja, jos visos su manimi kalbasi iš ano, nepažinaus pasaulio. Bet jos drąsina, ramina, palaiko. Galbūt iš jų semiuosi stiprybės. Juk močiutė, paneigdama visas baltais chalatais apsirengusių dievų prognozes, nepaisydama jokių įspėjimų ir jau nubraukto brūkšnio, išgyveno dar septynerius metus. Septyneri iš nebuvimo išsiderėti ar laimėti metai. Kaip *bonusas*. Kaip ištesėtas pažadas. Tie septyneri metai netilpo į septynis kalendorius, kasmet kasdien plėšomus po lapelį. Laiką skaičiavom į priekį, nors jis jau buvo skaičiuojamas „atbuline eiga“. Močiutė jį dalinosi su savo vaikais ir vaikaičiais. Ir su Dievu. Jis buvo kasdienis jos palydovas. O gal atrama? Gal tas šaltinis, iš kurio ji gėrė gyvybės gėrimą ir maitino savo senstantį ligotą kūną. Dar ir dabar tarsi girdžiu močiutės pirštuose slystančius rožinio karolius, kurie mums, vaikams, labai priminė karolius. „Ką čia veiki?“, – klausėm vaikiškai. „Kalbuosi su Dievu. Prašau, kad jus saugotų.“

Mano dukra jau neturi močiutės, kuri melstųsi, kad Dievas ją saugotų. Močiutės paveikslas vaiko atminty – suformuotas nuotraukų ir punktyrinių pasakojimų. Teturime vienintelę nuotrauką, kurioje močiutė laiko rankose tik mėnesį teturinčią mano dukrą. Dvi giminės moterys – taip ir nepasenusi mama ir kūdikio dienas gyvenanti dukra, mano mergaitė. Džiaugiuosi, kad jas, nepaisant tokio trumpo judviejų susitikimo, sieja ne tik genai, kraujo ryšys, bet ir emociniai saitai. Kažkokioje pamokoje dukra gavo užduotį: parašyti, kokius tris namuose laikomus daiktus laiko vertingiausiais. Kaip apsidžiaugiau, kai tame sąraše nebuvo nei telefono, nei kompiuterio ar televizoriaus. Dešimtmetė į sąrašą įrašė iš prosenelės atitekusią lėkštę, kurią mano seneliai parsivežė iš Rygos, kur susituokę abu išvyko ieškoti laimės, o tiksliau, sotesnio kšnio sau ir būsimiems savo vaikams, močiutės nuotraukų albumą ir savo katiną. Norėjau paprieštarauti, kad katinas ne daiktas, bet nutylėjau – palikau tai jos pačios ateities patirtims.

Vaiko akimis ir širdimi įvertinti daiktai, tikiuosi, liudija kad ir trapų, bet vis dėlto labai reikšmingą santykį su išėjusiomis giminės moterimis. Tikiuosi, kad tas santykis tik stiprės, kad taps gelminiu, kad skatins, drąsins, palaikys. Kaip skatina ir paliko mane. Kaip palaikė mamą. Juk mūsų istorijos – tik mažytė atkarpa ilgoje giminės istorijoje. Tačiau tas priklausymo savo genčiai jausmas, ne vien genetinis kodas, sudaro neapčiuopiamą, bet labai reikšmingą žmogiškos esaties dalį. Be tos dalies praeitis nevirstų dabartimi, o dabartis netekėtų į ateitį. Kad ir ką bekalbėtų nūdienos sufijai, kad ir kokius patarimus bedalintų neurolingvistinio programavimo asai, kad ir kaip diplomuoti ir savamoksčiai psichologai ragintų gyventi „čia ir dabar“, vertinti šią dabarties akimirką, dabarties suprasti be praeities neįmanoma, o vertindami „praeitį visada kažkuria dalimi esame dabartyje“. Vis dėlto Gadameris teisus. Viskas – praeitis, dabartis ir ateitis – glaudžiai susiję, tik lėkdami šiuolaikinio gyvenimo traukiniu, godžiai rankiodami gyvenimo malonumus, tarnaudami hedonistiniam kūno kultui, pamirštame, iš kur ateiname. O juk šias tris laiko dimensijas labiausiai įprasmina santykiai: su pasauliu, su kaimynu, su savu ar net visiškai kitos rasės, tikėjimo, tautybės pasaulio piliečiu. Santykiams kurti reikia laiko, reikia širdies, atsidavimo, reikia tylos. Santykiai, pasak Z. Baumano, investicija, kurios neįvertiname ir kurios atsisakome. Santykiai – tai šiandiena.

O juk žmogus gyvena svajodamas apie ateitį. Planuodamas, dėliodamas, svarstydamas, atidėdamas ir nukeldamas tam laikui, kai... Pusės dabarties jis nebepastebi. Praeitį stengiasi uždaryti „sielos labirintuose“, įkurdinti atminties palėpėse. Išsivaduoti, išsilukštenti, užsimiršti ir užmiršti. Tačiau kai kada, ypač kai išaušta toks liepos liūties nupraustas rytas, kai *docetakselis* verčia širdį plakti dvigubai greičiau negu įprastai, kai iš atminties palėpių nusileidžia aplankyti giminės moterys, dar stipriau pajunti, kad priklausai jų ateičiai, priklausai sau, šiek tiek vėjams, esamiems ir dar būsimiems savo vaiko prisiminimams.